

Nr 135.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1943 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-utbildning.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 148, föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1943/44 till Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-utbildning ett anslag av 5,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 215, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 16 april 1943, föreslagit riksdagen att dels såsom Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-utbildning för budgetåret 1943/44 anvisa ett anslag av 8,500 kronor, dels ock till Lån till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-utbildning för vissa ombyggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1943/44 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 90,000 kronor.

Inledning.

August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-utbildning är grundad på ett av grosshandlaren August Abrahamson den 7 april 1891 upprättat testamente med därtill sedermera gjorda tillägg, enligt vilket testamente Abrahamson för att betrygga fortvaron av det av honom på hans egendom Nääs i Skallsjö socken i Västergötland inrättade slöjdläro-seminariet förordnade, att seminariet skulle under namn av »August Abrahamsons stiftelse» i all framtid på nämnda egendom uppehållas. Stiftelsen skulle »hava till ändamål att genom fortsatt utbildning av lärare och lärarinnor, som redan ägnat sig åt undervisning, verka för uppfostran i allmänhet och särskilt för användandet därvid av den pedagogiska slöjden». Av testators kvarlåtenskap skulle till stiftelsen med äganderätt överlämnas dels säterierna Stora och Lilla Nääs, vardera tre mantal, frälshemmanet Åstebo, ett halvt mantal, ävensom åt-

skilliga andra i testamentet uppräknade fastigheter, frälseräntor och lösören, dels ock kontanta medel till ett belopp av 380,000 kronor. Stiftelsen jämte alla dess tillgångar skulle överlämnas till svenska staten att lyda under Kungl. Maj:t i det departement, som handhade undervisningen i allmänhet. Kungl. Maj:t skulle utöva högsta beslutanderätt i allt vad stiftelsen anginge.

Av testamentsbestämmelserna återgives i propositionen bland annat följande.

Av de till stiftelsen donerade medlen, 380,000 kronor, skulle bildas två fonder, den ena, *underhållsfonden*, om 355,000 kronor, och den andra, *utvidgningsfonden*, om 25,000 kronor, vilka fonder aldrig skulle få till kapitalet minskas. Räntan på underhållsfonden skulle användas till avlöning åt läroanstaltens föreståndare, lärare och lärarinnor jämte andra hos stiftelsen anställda personer samt till bestridande av övriga för läroanstaltens uppehållande nödiga kostnader. Räntan på utvidgningsfonden skulle, sedan den genom ränta på ränta uppgått till minst 10,000 kronor, vid behov användas till läroanstaltens utvidgning och förbättring.

Säterierna Stora och Lilla Nääs samt frälsehemmanet Åstebo skulle aldrig få vare sig in-tecknas eller avhändas stiftelsen. De på dessa tre egendomar varande yttre och inre inventarier med undantag av dem, som ej vore till det med dem åsyftade ändamålet användbara, skulle ej heller få avhändas stiftelsen utan skulle underhållas samt, där så bleve nödigt, ersättas med nya.

Av den köpeskilling, som inflöte vid möjligen skeende försäljning av stiftelsens övriga fastigheter med därå befintliga inventarier, skulle bildas en särskild fond under namn av *dispositionsfonden*. Avkastningen av fastigheterna och räntan på dispositionsfonden skulle i främsta rummet användas till underhåll i fullgott skick av de till egendomen Nääs och Åstebo hörande byggnader, park, trädgård och inventarier ävensom till skötsel och vård av berörda fasta och lösa egendom. Den behållning, som därefter och sedan nödiga utgifter för de andra fastigheterna jämte deras inventarier blivit täckta, kunde komma att på avkastningen och räntan uppstå, skulle disponeras på enahanda sätt, som räntan på underhållsfonden.

Stiftelsen och alla dess tillgångar med undantag av fonderna skulle ställas under förvaltning av en utav tre eller fem personer bestående samt för högst tre år i sänder utsedd *styrelse* jämte en under styrelsen lydande på sex månaders uppsägning tillsatt *föreståndare*. Den senare, som skulle avgiftsfritt bo på stället, skulle ha närmaste vården och ledningen av läroanstalten och stiftelsens övriga angelägenheter i överensstämmelse med de föreskrifter, som av styrelsen eller eljest behörigen meddelades. Till föreståndare skulle icke få utses andra personer än de, som ådagalagt framstående duglighet och skicklighet i sådan verksamhet, som krävdes i och för uppnåendet av stiftelsens ändamål samt jämväl i andra hänseenden vore till sysslan lämpliga.

Sedan Abrahamson år 1898 avlidit, förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 28 april 1899, att ifrågavarande stiftelse med dess tillgångar skulle av svenska staten emottagas på de i donationsurkunden stadgade villkoren; och bestämde Kungl. Maj:t tillika, att de för fondbildning avsedda kontanta donationsmedlen skulle överlämnas till statskontoret för att därstädes förvaltas.

Stiftelsen åtnjuter sedan budgetåret 1941/42 ett årligt anslag, för närvarande 5,000 kronor. Då riksdagen år 1941 anvisade anslag för ändamålet, uttalade riksdagen, att med den betydelse slöjdundervisningen numera intog i vårt skolväsen det syntes i hög grad angeläget, att ifrågavarande stiftelse, som utgjorde vår enda utbildningsanstalt för lärare i manlig slöjd, utrustades med ekonomiska förutsättningar för att fylla sin betydelsefulla uppgift. Riksdagen ville därför för sin del understryka vikten av, att en av departementschefen i utsikt ställd utredning snarast möjligt komme till stånd.

Sedan departementschefen tillkallat två *sakkunniga*, ha dessa den 3 februari 1943 till Kungl. Maj:t inkommit med utredning och förslag i ämnet. Av utredningen inhämtas bland annat följande.

Stiftelsens hittillsvarande verksamhet.

Stiftelsens verksamhetsgrenar utgöras av läroanstalten, stiftelsens lantbruk och skogsdrift samt av stiftelsen bedriven fabriksrörelse.

Läroanstaltens verksamhet inskränker sig till att omfatta sommarkurser i manlig och kvinnlig slöjd samt i vissa andra ämnen. Kurserna fördela sig på två perioder, nämligen en försommar- och en eftersommarperiod, vardera på 5 à 6 veckor.

Enligt testamentsbestämmelserna har läroanstalten att vara icke en utbildningsanstalt för lärare utan ett institut för fortbildning av redan utbildade lärare. Anstalten har emellertid i allt större utsträckning kommit att inrikta sin verksamhet på lärarutbildning. I den mån denna haft till syfte att göra folkskollärare mer skickade att undervisa i slöjd vid folk- eller fortsättningsskola, har verksamheten helt fallit inom testamentsföreskrifternas ram. En allt större del av kursdeltagarna har emellertid med tiden kommit att utgöras av personer, som tidigare icke ägnat sig åt läraryrket. Åt dessa ger kursverksamheten en utbildning, som väl synes stå i överensstämmelse med läroanstaltens traditioner men som icke synes ha varit avsedd av donator.

Av testamentsbestämmelserna framgår vidare, att stiftelsens främsta uppgift är att anordna kurser i slöjd. Såsom stiftelsens historia utvisar, har härmed avsetts kurser i manlig slöjd. Att slöjdläroarbete kommit att bli en betydelsefull uppgift för läroanstalten är naturligt med hänsyn därtill att någon annan möjlighet att erhålla sådan utbildning icke förefunnits med undantag av den, som meddelas vid folkskoleseminarierna. Den vid dessa seminarier meddelade undervisningen — den enda av staten bekostade läroarbete i manlig slöjd — avser att göra seminarieeleverna skickade att meddela den undervisning i slöjd, som förekommer i folkskolan. För att bibringa folkskolläraren den fortsatta utbildning, som är erforderlig för ett handhavande av slöjdundervisningen i fortsättningsskolan, har från statens sida så gott som intet åtgjorts. Enahanda hava förhållandena varit i vad det gäller utbildning av såväl de yrkesmän — snickare m. fl. — som önska erhålla den pedagogiska skolning de behöva för att kunna handhava undervisningen i slöjd i fortsättningsskolan, som ock de facklärare i slöjd, vilka meddela undervisning i folk- och fortsättningsskolor, läroverk och därmed jämförliga skolformer. De flesta slöjdlärarna i de yrkesbestämda fortsätt-

ningsskolorna utgöras av yrkesmän, som förskaffat sig viss pedagogisk skolning vid läroanstalten på Nääs. Jämväl de slöjdlärare, som meddela undervisning vid läroverk m. fl. högre skolformer, ha hitintills erhållit sin egentliga utbildning vid nämnda läroanstalt.

Beträffande rekryteringen av läroanstaltens fortbildningskurser ha de sakkunniga fastställt, att antalet i kurserna deltagande lärare under de senaste tjugu åren utgjort omkring hälften av hela deltagarantalet samt att antalet folkskollärare utgjort omkring fjärdedelen av deltagarantalet. Efter att hava dryftat orsakerna till den förhållandevis ringa anslutningen till kurserna från folkskollärarnas sida, ha de sakkunniga såsom den mest sannolika anledning till detta förhållande framhållit de relativt stora kostnader, som kursdeltagarna få vidkännas. Tidigare plägade även, fortsätta de sakkunniga, landsting och kommuner anslå medel till stipendier åt lärare, som bevistade kurserna. Numera förekommer endast i undantagsfall, att sådana stipendier tilldelas lärare. Det är synnerligen önskvärt, att utvecklingen länkas i den riktningen, att folkskollärare i större utsträckning än vad nu är fallet besöka kurserna. En utväg synes därvid vara, att stipendier ställas till kursdeltagarnas förfogande.

Föreståndarens löneförmåner utgöra enligt de sakkunniga följande:

Kontant lön	kronor	13,240
Fri bostad med bränsle	»	2,400
Skjutsar	»	1,000
Uppassning, huggning och inbärning av bränsle	»	960
Skötsel av trädgården	»	410
Potatis 10 hl à 8 kr.	»	80
Telefon, telegram och resor (biljetter)	»	180
Fri belysning	»	150

Summa kronor 18,420.

I fråga om lärarnas avlöningsförmåner ha de sakkunniga upplyst, att till lärare utgår ett med hänsyn till den föregående anställningstidens längd avpassat arvode av 400, 350 eller 300 kronor. Överlärare åtnjuter ett arvode av 500 kronor. Samtliga lärare åtnjuta fritt vivre.

Lantbruket och skogsdriften. Stiftelsens jordegendomar omfatta tillhopa omkring 1,516 har, varav omkring 115 har tillhöra det egna lantbruket och omkring 122 har utarrenderade hemman och torp. Jordegendomarna skötas av en förvaltare, som har sin bostad i en av slottets flygelbyggnader. Till lantbruket höra ekonomibyggnader av olika slag. En handelsträdgård är utarrenderad.

Skog och utmarker omfatta tillhopa 1,217 har, varav omkring 900 har räknas som produktiv skogsmark. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 27 september 1901 har stiftelsens skog ställts under vård och förvaltning av skogsstaten, för vilket ändamål det åligger domänstyrelsen att låta upprätta skogshushållningsplan för egendomen.

För egendomen är fastställt ett taxeringsvärde av 546,800 kronor.

Det ekonomiska resultatet av lantbruksdriften har, yttra de sakkunniga i anslutning härtill, under ett flertal år varit ytterst otillfredsställande. Enligt vad de sakkunniga beräkna har den genomsnittliga förlusten på lantbruksdriften under räkenskapsåren 1938/42 utgjort omkring 10,100 kronor. I fortsätt-

ningen belysa de sakkunniga, huru en förbättring av driftsresultatet skulle kunna åstadkommas, och anföra härutinnan bland annat.

Till belysande av det ekonomiska resultatet av skogsdriften under räkenskapsåren 1938/42 ha de sakkunniga gjort följande sammanställning.

1938—39	vinst	kronor	9,867: 57
1939—40	»	»	17,973: 60
1940—41	»	»	21,658: 10
1941—42	»	»	29,044: 62.

Enligt vad de sakkunniga inhämtat från domänstyrelsen, under vars överinseende skogsdriften skötes, beräknas den årliga nettointäkten av skogsdriften under de närmast följande tio åren icke komma att understiga 25,000 kronor.

Stiftelsens fabriksrörelse, Nääs verktyg och skolmöbler, har uppstått genom sammanslagning av två tidigare drivna fabriksföretag. Numera tillverkas i rörelsen huvudsakligen hyvelbänkar, hyvlar och andra slöjdverktyg. Ledningen handhaves av lantbruksförvaltaren. Fabriken är inrymd i en äldre byggnad, som tidigare använts som skolhus. Drivkraften erhålles från ett vattenfall med en fallhöjd av 15 $\frac{1}{4}$ meter.

De sakkunniga framhålla, att fabriksrörelsen på sin tid igångsatts för att tillfredsställa anstaltens behov av slöjdverktyg, hyvelbänkar m. m. Dessa förnödenheter stå numera att få till godtagbara priser på andra håll i landet. Emellertid verkställs vid fabriken alltjämt viss förarbetning av slöjdvirket för anstaltens slöjdkurser.

Fabriksrörelsens ekonomiska resultat är, fortsätta de sakkunniga, icke tillfredsställande. Enligt vinst- och förlusträkningen har driftsresultatet under räkenskapsåren 1938/42 varit följande.

1938—39	förlust	kronor	1,414: 12
1939—40	»	»	1,518: 82
1940—41	»	»	1,485: 75
1941—42	»	»	3,667: 55.

De sakkunnigas förslag.

Läroanstalten.

Beträffande läroanstaltens framtida verksamhet anföra de sakkunniga bland annat.

Den Abrahamsonska stiftelsen förfogar icke över de medel, som erfordras för ett omhändertagande av fullständig utbildning av de slöjdlärare, vårt land behöver, och den är ej heller avsedd för sådant ändamål. Stiftelsen kan emellertid — i full överensstämmelse med donationsvillkoren — ombesörja lärares fortbildning i ämnet och eventuellt även anordna de kortare kurser, som kunna visa sig vara tillräckliga för meddelande av viss begränsad lärar-kompetens.

Den tid, som vid statens folkskoleseminarier anslagits till undervisning i manlig slöjd, synes vara alltför knappt tillmätt för att eleverna därunder skulle kunna bibringas någon större teknisk färdighet. Det torde därför vara till stor fördel för slöjdundervisningen i folkskolan, att lärarna efter avlagd examen förskaffa sig ytterligare kunskaper och teknisk färdighet i slöjd. Här-

av följer även önskvärldheten av att möjligheter till fortbildning i slöjd alltjämt stå öppna för folkskollärarna. Att denna fortbildning liksom hittills förlägges till Nääs slöjdlärarseminarium synes naturligt liksom även att kostnaderna för fortbildningen bestridas av stiftelsen.

Även om staten inom en icke alltför avlägsen framtid skulle komma att anordna en regelbunden och av författning reglerad slöjdläroverksamhet synes det dock lämpligt, att en viss utbildning av slöjdlärare för fortsatt utbildning även i framtiden förlägges till läroanstalten. Då emellertid uppgiften att utbilda dessa lärare icke kan anses åligga stiftelsen jämlikt testamentsbestämmelserna, synas kostnaderna härför böra gäldas av statsverket.

Utbildningen av slöjdlärare för läroverk m. fl. högre skolorformer bör i framtiden icke förläggas till läroanstalten. Rörande denna utbildningsverksamhet föreligger ett av 1936 års yrkesskolsakkunniga framlagt förslag av innebörd, att verksamheten i fråga skall övertagas av staten. Yrkesskolsakkunnigas förslag avser upprättandet av ett till en konstfackskola anknutet statligt slöjdlärarseminarium.

Utbildningen av facklärare i slöjd bör, fortsätta de sakkunniga, övertagas av det statliga slöjdlärarseminariet. På grund härav bör enligt de sakkunnigas mening det av yrkesskolsakkunniga framlagda förslaget om upprättande av ett dylikt seminarium snarast tagas under övervägande. Under den tid, som måste förflyta innan ett statsseminarium kan komma att upprättas, bör dock läroanstalten tillåtas ombesörja erforderlig fackläroverksamhet. Enär emellertid ej heller denna verksamhet åligger stiftelsen enligt testamentets bestämmelser böra utgifterna härför bestridas av statsmedel.

Önskvärt är att jämväl i fortsättningen vid läroanstalten anordnas fortbildningskurser i andra övningsämnen än manlig slöjd. Även kurser i teoretiska ämnen, vilka äga särskild aktualitet ur undervisningssynpunkt, böra kunna anordnas.

Slutligen bör framhållas, att hinder icke bör möta för andra organisationer att, om så befinnes möjligt, anordna kurser på Nääs. Överhuvudtaget bör ledningen för stiftelsen låta sig angeläget vara att söka samarbete med andra organisationer, framför allt läroverksorganisationerna.

De sakkunniga framhålla, att det med hänsyn till läroanstaltens betryckta ekonomiska läge vore önskvärt, att läroanstaltens drift underginge en rationalisering. De förorda i sådant hänseende en nedskärning av utgifterna för verksamheten samt åtgärder i övrigt för förbättrande av stiftelsens ekonomi. De sakkunniga anföra följande.

De nedskärningar i anstaltens driftskostnader, som därvid kunna vidtagas, hänföra sig i främsta rummet till kostnaderna för personalen. Sålunda bör en lämpligare avvägning av föreståndarens avlöningsförmåner kunna ske. Enligt de sakkunnigas mening framstår det såsom orimligt, att stiftelsen även efter den nuvarande föreståndarens avgång skulle uppehålla en föreståndartjänst med de avlöningsförmåner, som för närvarande utgå. Så länge läroanstaltens verksamhet är koncentrerad till omkring tre månader av året, kan densamma icke anses erfordra en föreståndare med helårsanställning. Under hänvisning till det anförda föreslå de sakkunniga, att föreståndaren, så länge anstaltens verksamhet är förlagd endast till sommarmånaderna, anställas blott för denna tid. En föreståndare med anställning allenast under sommarmånaderna skulle enligt de sakkunnigas mening bliva förhållandevis väl avlönad med ett arvode av 5,000 kronor jämte fri bostad och eventuellt fri kost. Den besparing, läro-

anstalten skulle göra genom en dylik reducering av föreståndarens avlöningsförmåner, beräkna de sakkunniga till omkring 10,000 kronor.

De sakkunniga hava framhållit, att det måste anses otillfredsställande, att ett utnyttjande av läroanstalten kan ske endast under en förhållandevis kort tid av året (nu endast sommarkurser). En utvidgning av verksamheten anse de sakkunniga kan åvägabringas antingen genom att fortbildningskurser av enahanda slag som sommarkurserna anordnas jämväl under andra delar av året eller också därigenom att till Nääs förläggas en folkhögskola av en ny och självständig typ — en nordisk folkhögskola eller ett mera omfattande nordiskt institut. De sakkunniga hemställa, att utredning verkställes beträffande möjligheten av ett förläggande till Nääs av en läroanstalt av nu omförmält slag.

De sakkunniga förorda även anvisande av medel för reparation av läroanstaltens byggnader m. m. för ett belopp av 32,050 kronor i enlighet med följande sammanställning:

Reparationer på läroanstaltens byggnader ..	kronor 15,400
Nyanskaffning av inventarier för slöjdundervisningen	» 4,000
Värme- och sanitetsinstallation i föreståndarens bostad	» 12,650 kronor 32,050

Slutligen föreslå de sakkunniga, att det årliga anslaget till läroanstalten höjes till 8,500 kronor.

Lantbruket.

De sakkunniga ha uttalat, att de, trots möjligheten av att lantbruksdriftens resultat skulle kunna avsevärt förbättras, ansett sig böra livligt tillstyrka, att en utarrendering av lantbruket och i samband därmed en försäljning av jordbruksinventarierna med det snaraste kommer till stånd. Det synes de sakkunniga dock riktigast, att av den genom de föreslagna åtgärderna å lantbruket uppkommande vinsten årligen ett belopp av 5,000 kronor avsättes till dispositionsfonden, intill dess densamma tillförts ett belopp, motsvarande köpeskillingen för jordbruksinventarierna jämte ränta å beloppet.

De sakkunniga förorda, att medel anvisas för iståndsättande av lantbruksbyggnaderna i enlighet med följande sammanställning:

Ombyggnad av ladugård. Ny gödselbrunn ..	kronor 56,000
Reparation av vissa ekonomibygnader	» 4,900
Värme- och sanitetsinstallation i förvaltarens bostad	» 2,450 kronor 63,350
<i>Avgåår:</i> inkomster genom försäljning av jordbruksinventarier	» 52,000
	Återstår kronor 11,350

Tillkommer: ersättning åt förvaltaren för vissa av honom be-

kostade installationer	kronor 1,900
------------------------------	--------------

Summa kronor 13,250.

Fabriksrörelsen.

Denna bör enligt de sakkunnigas förslag nedläggas.

De sakkunnigas förslag har i stort sett tillstyrkts av samtliga i ärendet hörda myndigheter och organisationer. *Stiftelsens styrelse* har dock — utöver de sakkunnigas förslag — förordat, att 3,600 kronor anvisas för omändring av en gymnastiksal till slöjdsal samt att 1,300 kronor anvisas för installation av elektriskt ljus i elevbostäderna. *Justitiekanslersämbetet* har framhållit, att inkomsterna för försäljning av jordbruksinventarierna syntes böra fonderas.

Departementschefen.

För egen del har departementschefen anfört i huvudsak följande.

August Abrahamsons stiftelse har enligt testamentsföreskrifterna till ändamål »att genom fortsatt utbildning av lärare och lärarinnor, som redan ägnat sig åt undervisning, verka för uppfostran i allmänhet och särskilt för användandet därvid av den pedagogiska slöjden». Stiftelsen har genom sin mångåriga verksamhet såsom en fortbildningsanstalt för folkskolans lärare, särskilt inom skolslöjdens område, fyllt en uppgift, som varit till stort gagn för landets undervisningsväsen. Under senare år har emellertid dess betydelse såsom en folkskolans fortbildningsanstalt kommit att alltmera träda tillbaka för andra uppgifter. Sålunda har stiftelsen kommit att spela en icke obetydlig roll såsom utbildningsanstalt för facklärare i slöjd, en i och för sig viktig uppgift, som dock ligger vid sidan av donationens syfte och som i sinom tid torde böra övertagas av ett statligt slöjdlärarseminarium. Den djupaste orsaken till denna utveckling torde, såsom de sakkunniga påpekat, vara de relativt höga kostnaderna för deltagande i kurserna, 250 å 300 kronor per kurs, vilka i allt större utsträckning avhållit folk- och småskollärarna från deltagande. Stiftelsens ledning kan sålunda icke lastas för denna utveckling.

Jag instämmer för egen del i de sakkunnigas uttalande, att denna utveckling icke är lycklig. Stiftelsen är mot ledningens önskan på väg att förlora sin förankring inom folk- och småskollärarkåren. Det måste enligt min mening betecknas såsom ett viktigt önskemål att genom verkamma åtgärder ånyo göra stiftelsen till vad den en gång varit, nämligen en central fortbildningsanstalt för folkskolans lärare med tyngdpunkt på den pedagogiska slöjdens område. De sakkunniga peka på huvudsakligen två utvägar för att vinna detta syfte, nämligen dels ett vidgat och fördjupat samarbete med vederbörande lärarorganisationer, dels en sanering av stiftelsens ekonomi för att sätta den i stånd att förbilliga sin kursverksamhet och erhålla medel till stipendier samt därigenom göra kurserna lättare tillgängliga för folkskolans lärare. Båda dessa vägar synas framkomliga. De i ärendet hörda lärarorganisationerna liksom och stiftelsens styrelse ha samtliga betygat sitt livliga intresse för saken och ha enstämmigt förklarat sig beredvilliga till vidgat samarbete. Härmed är en av förutsättningarna för handen för stiftelsens pånyttfödelse i donators anda. Den andra förutsättningen, en ekonomisk sanering av stiftelsens ekonomi, varom stiftelsens styrelse vid upprepade tillfällen gjort framställning hos statsmakterna, kan däremot icke ske utan verksamt bidrag från statsmakternas sida.

I ekonomiskt hänseende förorda de sakkunniga i första hand en avsevärd

reducering av föreståndarens avlöningsförmåner och utarrendering av stiftelsens lantbruk. I samband härmed ha de sakkunniga även förordat försäljning av för jordbruksdriften avsedda inventarier. De vid försäljningen inflytande köpeskillingsmedlen, av de sakkunniga beräknade till 52,000 kronor, ha föreslagits skola disponeras till bestridande av vissa utgifter för iståndsättande av lantbrukets ekonomibyggnader. I likhet med de hörda myndigheterna finner även jag vad de sakkunniga föreslagit till åstadkommande av en begränsning av stiftelsens driftskostnader vara väl ägnat att skapa förbättrade betingelser för stiftelsen att med anlåtande av egna medel fullfölja sin ursprungligen avsedda uppgift. Bland annat torde sålunda böra ske en omreglering av föreståndartjänsten på sätt de sakkunniga förordat. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som kunna befinnas påkallade för att åvägabringa de ifrågasatta åtgärderna. Jag biträder även de sakkunnigas förslag, att en försäljning av jordbruksinventarierna bör komma till stånd. Med hänsyn till vad justitiekanslersämbetet anført böra dock de vid försäljningen inflytande köpeskillingsmedlen tillföras dispositionsfonden.

Utredningen i ärendet synes mig utvisa, att de sakkunnigas byggnads- och anskaffningsprogram bör i huvudsak genomföras utan uppskov. Dock synes den förordade värme- och sanitetsinstallationen i föreståndarens bostad kunna anstå till ett senare tillfälle; härigenom minskas medelsbehovet med 12,650 kronor. I stället synes det mig önskvärt, att i enlighet med styrelsens för stiftelsen förslag medel beräknas för omändring av en gymnastiksal till slöjdsal (3,600 kronor) samt för installation av elektriskt ljus i elevbostäderna (1,300 kronor). Med hänsyn härtill beräknar jag medelsbehovet till i runt tal 90,000 kronor. Då stiftelsen saknar möjlighet att av egna medel bestrida dessa kostnader, får jag i anslutning till ett av statskontoret framställt förslag i ämnet förorda, att stiftelsen för ändamålet erhåller ett räntefritt statens amorteringslån av 90,000 kronor. För ändamålet torde för nästa budgetår under fonden för låneunderstöd böra anvisas ett investeringsanslag av 90,000 kronor. Anslaget torde böra upptagas under rubriken Lån till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläroarbete för vissa ombyggnadsarbeten m. m. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser angående lånevillkor, amorteringsplan m. m.

Departementschefen har även biträtt förslaget om en höjning av det årliga statsbidraget från nu 5,000 kronor till 8,500 kronor.

Vad beträffar det av de sakkunniga antydda förläggandet till Nääs av ett nordiskt institut har departementschefen framhållit, att flera skäl talade emot detta. Sålunda vore elevbostäderna icke vinterbonade och dessutom otillräckliga för att under sommaren medgiva samtidig inkvartering av såväl deltagare i Nääskurserna som studerande vid det ifrågasatta nya institutet.

Den i förevarande ärende förebragta utredningen har givit vid handen att August Abrahamsons stiftelse för närvarande har att dragas med betydande ekonomiska svårigheter. Vad av departementschefen föreslagits för att åvägabringa en sanering av stiftelsens ekonomi föranleder icke någon erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker med anledning härav, att stiftelsen i enlighet med departementschefens förslag erhåller ett räntefritt statens amorte-

ringslån av 90,000 kronor, för vilket Kungl. Maj:t torde äga fastställa bestämmelser angående lånevillkor, amorteringsplan m. m.

Utskottet tillstyrker jämväl, att det årliga statsbidraget för utbildningsverksamheten höjes från nu 5,000 kronor till 8,500 kronor samt att ett anslag av sistnämnda storleksordning anvisas för nästa budgetår. Vad stiftelsens verksamhet beträffar vill utskottet framhålla, att utskottet förutsätter att, intill dess ett statligt slöjdlärarseminarium upprättats, stiftelsens läroanstalt alltjämt kommer att tagas i anspråk även såsom utbildningsanstalt för facklärare i slöjd.

Det måste enligt utskottets mening och såsom även de för förevarande ärendes utredning tillkallade särskilda sakkunniga framhållit betecknas såsom mindre tillfredsställande att ett utnyttjande av läroanstalten kan ske endast under en förhållandevis kort tid av året, omkring tre månader under sommaren. Avsett är att anstaltens föreståndare, så länge anstaltens verksamhet är på angivna sätt begränsad, blott skall anställas för nämnda tid. På grund härav kunna måhända svårigheter uppkomma att rekrytera denna befattning. Erfarenheten torde få utvisa om tillfredsställande förhållanden i detta avseende stå att ernå. Utskottet anser sig emellertid böra framhålla önskvärdheten av att Kungl. Maj:t alltjämt har sin uppmärksamhet riktad på frågan om anstaltens utnyttjande även under den del av året, då undervisningen vid slöjdseminariet ligger nere.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må

a) såsom *Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-utbildning* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 8,500 kronor;

b) till *Lån till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-utbildning för vissa ombyggnadsarbeten m. m.* för budgetåret 1943/44 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 90,000 kronor.

Stockholm den 28 maj 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Torsten Ström, Bernhard Nilsson, Bäckström, Sven Larsson, Heiding, friherre De Geer, Gustaf Karlsson, Gustaf Ivar Anderson* och *Ekströmer*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Eriksson* i Stockholm, *Holmdahl, Andersson* i Södergård, *Bergström, Mårtensson, Wallentheim, Lindholm, Pettersson* i Dahl, *Åkerström, Barnekow* och *Eriksson* i Frögsta.
